

АНОТАЦІЯ

Драгунов Д.М. Фінансові інструменти стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (07 «Управління та адміністрування»). – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2021.

Дисертація присвячена комплексному та ґрунтовному дослідженню фінансових інструментів стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки.

Розглянуті підходи щодо доктринального розуміння економічної природи сфери охорони здоров'я дозволило визначити її сутність як складну соціально-економічну систему, основним призначенням якої є забезпечення реалізації найважливішого соціального принципу: збереження та поліпшення здоров'я громадян, надання їм висококваліфікованої лікувально-профілактичної допомоги. Виходячи з умов цифрової економіки, охорона здоров'я - це система фінансових та соціально-економічних відносини, які формуються у процесі задоволення потреб населення в медичних послугах. В умовах цифрової економіки та нових глобальних викликів економіка охорони здоров'я вивчає дію законів ринку в системі медичної допомоги та вплив охорони здоров'я на основний фактор виробництва та ключовий елемент розвитку національної економіки в сучасних умовах глобалізації – людський капітал. За результатами дослідження еволюції сфери охорони здоров'я визначено її ключову роль в функціонування національної економіки в площині збереження здоров'я суспільства, формуванні потенціалу забезпечення високих соціальних стандартів життєдіяльності суспільства, а також обґрунтовано її роль у забезпечення оптимального рівня національної безпеки держави.

Доведено, що ефективне використання фінансового інструментарію забезпечення сфери охорони здоров'я формує передумови для більш

оптимального та раціонального використання наявних фінансових ресурсів та визначає подальші можливості щодо збільшення обсягів їх залучення. Саме такий підхід до формування фінансового інструментарію визначає умови та характер динаміки та структури надання медичних послуг, нарощення темпів стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я, що є критично важливим в умовах нестабільності національного та глобального економічного середовища.

Обґрунтовано, що в сучасних реаліях визначальна роль у доступності та забезпеченості населення медичними послугами належить саме державі. Водночас акцентовано увагу, що ефективна державна політика у сфері охорони здоров'я неможлива без належного її фінансового забезпечення, джерелами якого в сучасних умовах в більшості державах є бюджетне фінансування та кошти юридичних та фізичних осіб. Варто акцентувати увагу на тому, що саме достатність фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я формує її потенціал стратегічного інноваційного розвитку, виступає ключовим фактором збереження людського капіталу та сприяє реалізації стратегії економічного розвитку держави.

Проведений аналіз досвіду провідного держав світу політики фінансового забезпечення доводить той факт, що належне функціонування сфери охорони здоров'я можливе лише за умови використання всіх можливих джерел фінансування, а вирішення даного питання як правило перебуває в площині розвитку культури медичного страхування. Еволюція розвитку систем охорони здоров'я більшості сучасних держав світу свідчить про високу ефективність різних моделей і систем фінансування даної сфери, проте ключову роль у їх фінансовому забезпеченні відіграє система обов'язкового медичного страхування. Доведено, що відсутність оптимальних фінансових інструментів стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я протягом багатьох останніх років унеможлиблюють її ефективне функціонування у стратегічній перспективі, оскільки на даний час вітчизняні заклади сфери охорони здоров'я мають відчутну потребу у лікарях та медичному персоналі.

Необхідність зміни стратегічних підходів до фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я обумовлена невідповідністю наявного матеріально-технічного забезпечення новітнім світовим тенденціям, які на даний час сформовані трансформаціями глобалізованого та інформатизованого простору. Доведено, що вітчизняна сфера охорони здоров'я на даний час, на відміну від аналогічних у провідних країнах світу, не в змозі забезпечити вимоги сучасного суспільства, а саме за рахунок превентивної медицини та своєчасного і якісного надання медичних послуг сприяти зростанню тривалості життя, забезпечувати високі стандарти життєдіяльності суспільства. На основі проведеного дослідження обґрунтовано фінансові інструменти стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я, практична реалізація яких перебуває в площині можливостей сформувати необхідний фінансовий потенціал, обсяг якого визначається динамікою основних макроекономічних показників держави, результативністю функціонування реального сектору економіки, рівнем конкурентоспроможності економіки країни, рівнем реальних доходів населення.

Доведено, що в сучасних умовах значної обмеженості фінансових ресурсів, а також наявності значної непокритої потреби у фінансових ресурсах сфери охорони здоров'я, надзвичайно важливої ролі серед фінансових інструментів набуває розвиток системи надання страхових послуг. Визначено необхідність запровадження обов'язкового загальнодержавного страхування населення країни, та обґрунтовано його питому вагу у фінансуванні сфери охорони здоров'я, що дозволить вирішити питання фінансування галузі, забезпечить зростання доступності та якості медичних послуг.

Розглянуто передумови для стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах становлення та розвитку цифрової економіки, обґрунтовано необхідність розвитку у межах концепції цифровізації економіки, конкретизовано особливості його реалізації в Україні. Це дозволило сформувати механізм стратегічного розвитку сфери охорони

здоров'я, виокремити його базові структурні елементи (методи, інструменти, важелі, забезпечення та принципи) та встановити об'єктивну потребу в його зміні, враховуючи трансформацію зовнішнього середовища, в якому функціонують на сьогодні медичні установи.

Обґрунтовано провідну роль фінансового та інформаційного забезпечення у стратегічному розвитку сфери охорони здоров'я. Відповідно було детально обґрунтовано необхідність використання сучасних фінансових інструментів для забезпечення її стратегічного розвитку з метою підвищення ефективності функціонування механізму фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, що дозволило конкретизувати фінансовий потенціал розвитку фінансового забезпечення розвитку медичних установ.

На основі змістовного визначення сутності принципів інформатизації та інформативності і важливості їх дотримання для формування передумов стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифровізації економіки при реформуванні моделі фінансового забезпечення розвитку охорони здоров'я було описано роль цифрових інформаційних технологій у розбудові системи та покращення її фінансування, розглянуто переваги реалізації нових технологій та базові загрози, які виникають при їх використанні. Це дозволило визначити сучасні фінансові технології, що можуть бути використанні для покращення функціонування медичних установ та визначити їх потенціал для подальшого застосування.

Удосконалено:

- науково-концептуальні положення трансформації та оптимізації функціонування механізму фінансового забезпечення розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки в частині обґрунтування його мети, функцій, суб'єктів, методів та відповідних їм інструментів, принципів, які були розширені такими: інноваційна пріоритетність, раціональність та справедливність. Це сприятиме вдосконаленню сформованої моделі фінансування медичних установ та розширення їх ресурсних можливостей з

метою забезпечення власного рівня конкурентоспроможності на національному ринку медичних послуг.

- концептуальний підхід до удосконалення прикладного фінансового інструментарію стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, який полягає у формуванні передумов для її належного фінансування з метою інноваційного розвитку та підвищення якості медичних послуг. У його основі обґрунтовано доцільність впровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування населення як ключового фінансового інструменту її стратегічного розвитку;

- концептуальні підходи до модернізації фінансового інструментарію системи надання медичних послуг, що передбачає необхідність розвитку фінансових механізмів програм забезпечення державних гарантій медичних послуг відповідно до соціальних нормативів, які базуються на задоволенні попиту населення на сучасні медичні технології та пропозиції медичних центрів, а також орієнтовані на забезпечення збереження та відновлення здоров'я нації;

- методологічні конструктори формування фінансових відносин суспільства та держави у сфері фінансування послуг системи охорони здоров'я, які полягають у зміні концептуальних підходів до сутності розуміння та прикладного застосування фінансових інструментів стратегічного розвитку системи охорони здоров'я в умовах цифрової економіки, що дозволяє сформувати новий ідеологічний базис для фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я, яка важливої складової національної економіки держави.

Дістали подальшого розвитку:

- методичний підхід до визначення пріоритетних напрямків удосконалення фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на використанні методології кореляційно-регресійного аналізу, що дозволило на основі результатів побудови сукупності кубічних однофакторних моделей кореляції між базовими

макроекономічними і макрофінансовими показниками, параметрами діяльності медичних установ виявити основні диспропорції у розвитку такої сфери та в функціонуванні моделі її фінансування;

- понятійно-категоріальний апарат теорії фінансів у частині уточнення змісту категорії «фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я в умовах цифрової економіки», в якому увагу зосереджено на розкритті її як спроможності даної сфери здійснювати акумулювання достатнього обсягу фінансових ресурсів необхідних для належного виконання покладених на неї поточних завдань, дотримання визначених пріоритетів стратегічного розвитку;

- систематизація принципів функціонування сфери охорони здоров'я в умовах цифровізації економіки, яка на відміну від існуючих базується на взаємозв'язку базових принципів економічного розвитку, збалансованого стратегічного зростання, сталого розвитку, та принципах синергетики з урахуванням специфічних особливостей трансформації процесів її діджиталізації. Такий підхід дозволив поглибити концептуальні положення щодо забезпечення стратегічного розвитку сфери охорони здоров'я в умовах цифровізації економіки.

- теоретико-методичні підходи до обґрунтування рівнів фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я, зокрема виокремлення таких його типів: незадовільний, задовільний, достатній, оптимальний. На відміну від існуючих підходів, це дає можливість оцінити спроможність сфери охорони здоров'я до впровадження задекларованих державою заходів стратегічного розвитку, а також здійснити заходи щодо нарощення її фінансового потенціалу.

Ключові слова: фінанси, фінансування, фінансове забезпечення, фінансовий потенціал, сфера охорони здоров'я, фінансові інструменти, стратегічний розвиток, цифрова економіка, медичне страхування

ABSTRACT

Drahunov D.M. Financial instruments for strategic development of health care in the digital economy. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" (07 "Management and Administration"). - National University "Chernihiv Polytechnic". - Chernihiv, 2021.

The dissertation is devoted to a complex and thorough study of financial instruments of strategic development of health care in the digital economy.

The considered approaches to the doctrinal understanding of the economic nature of health care allowed to define its essence as a complex socio-economic system, the main purpose of which is to ensure the implementation of the most important social principle: maintaining and improving the health of citizens. Based on the conditions of the digital economy, health care is a system of financial and socio-economic relations that are formed in the process of meeting the needs of the population in medical services. In the digital economy and new global challenges, health economics studies the effects of market laws in the health care system and the impact of health on the main factor of production and a key element of the national economy in today's globalization - human capital.

According to the results of the study of the evolution of health care, its key role in the functioning of the national economy in terms of maintaining public health, building the potential to ensure high social standards of society, as well as its role in ensuring optimal national security.

It is proved that the effective use of financial tools for health care creates the preconditions for a more optimal and rational use of available financial resources and determines further opportunities to increase their involvement. It is this approach to the formation of financial instruments that determines the conditions and nature of the dynamics and structure of health care delivery, increasing the pace of strategic development of health care, which is critical in the instability of the national and global economic environment.

It is substantiated that in modern realities the decisive role in the availability and provision of medical services belongs to the state. At the same time, it is emphasized that an effective state policy in the field of health care is impossible without proper financial support, the sources of which in modern conditions in most countries are budget funding and funds of legal entities and individuals. It is worth emphasizing that the adequacy of financial support for health care forms its potential for strategic innovative development, is a key factor in preserving human capital and contributes to the implementation of the strategy of economic development of the state.

The analysis of the experience of the world's leading financial security policy proves the fact that the proper functioning of health care is possible only with the use of all possible sources of funding, and the solution is usually in the field of health insurance culture. The evolution of health care systems in most modern countries shows the high efficiency of various models and financing systems in this area, but the key role in their financial support is played by the system of compulsory health insurance.

It has been proven that the lack of optimal financial instruments for the strategic development of health care for many years makes it impossible to function effectively in the strategic perspective, as domestic health care institutions currently have a significant need for doctors and medical staff.

The need to change the strategic approaches to the financial provision of health care is due to the inconsistency of the existing logistics with the latest global trends, which are currently formed by the transformations of the globalized and informatized space. It is proved that the domestic health care system at present, in contrast to similar ones in the leading countries of the world, is not able to meet the requirements of modern society, namely through preventive medicine and timely and quality medical services to increase life expectancy, provide high living standards of society.

Based on the study, financial instruments of strategic development of health care are substantiated, the practical implementation of which is in the plane of

opportunities to form the necessary financial potential, the amount of which is determined by the dynamics of key macroeconomic indicators, the efficiency of the real sector population.

It is proved that in modern conditions of significant limited financial resources, as well as the presence of a significant unmet need for financial resources in the field of health care, an extremely important role among financial instruments is the development of insurance services. The need for the introduction of compulsory national insurance of the population of the country has been identified, and its share in the financing of health care has been substantiated, which will allow solving the issue of financing the industry, will increase the availability and quality of medical services.

The prerequisites for the strategic development of health care in the formation and development of the digital economy are considered, the need for development within the concept of digitalization of the economy is substantiated, the features of its implementation in Ukraine are specified. This allowed to form a mechanism for strategic development of health care, to identify its basic structural elements (methods, tools, levers, support and principles) and to establish an objective need to change it, taking into account the transformation of the external environment in which medical institutions operate today.

The leading role of financial and information support in the strategic development of health care is substantiated. Accordingly, the need to use modern financial instruments to ensure its strategic development in order to increase the efficiency of the mechanism of financial support for health care development in the digital economy, which allowed to specify the financial potential of financial support for medical institutions.

Based on a meaningful definition of the essence of the principles of informatization and informativeness and the importance of their observance for the formation of prerequisites for strategic development of health care in the digitalization of the economy in reforming the model of financial support for health care development, the role of digital information technologies , the

advantages of realization of new technologies and basic threats which arise at their use are considered. This allowed us to identify modern financial technologies that can be used to improve the functioning of medical institutions and determine their potential for further application.

Improved:

- scientific and conceptual provisions for the transformation and optimization of the mechanism of financial support for the development of health care in the digital economy in terms of justifying its purpose, functions, subjects, methods and related tools, principles, which were expanded as follows: innovation priority, rationality and justice. This will contribute to the improvement of the existing model of financing of medical institutions and the expansion of their resource opportunities in order to ensure their own level of competitiveness in the national market of medical services.

- a conceptual approach to improving the applied financial tools of strategic development of health care in the digital economy, which is to create the preconditions for its proper financing for innovative development and improving the quality of health services. It is based on the feasibility of introducing compulsory state health insurance as a key financial instrument for its strategic development;

- conceptual approaches to the modernization of financial instruments of the health care system, which provides for the need to develop financial mechanisms for state guarantees of health services in accordance with social standards, which are based on meeting public demand for modern medical technologies and offers of medical centers. restoring the health of the nation;

- methodological designers of the formation of financial relations between society and the state in the field of financing health care services, which consist in changing conceptual approaches to the essence of understanding and application of financial instruments of strategic development of health care in digital economy, which allows to form a new ideological basis for financial support of health care, which is an important component of the national economy.

Received further development:

- methodical approach to determining the priority areas for improving the financial security of health care, which, unlike existing ones, is based on the use of correlation-regression analysis, which allowed based on the results of building a set of cubic one-factor correlation models between basic macroeconomic and macrofinancial indicators, parameters of medical institutions to identify the main disparities in the development of this area and in the functioning of the model of its financing;

- conceptual and categorical apparatus of financial theory in terms of clarifying the content of the category "financial support of health care in the digital economy", which focuses on its disclosure as the ability of this area to accumulate sufficient financial resources necessary for proper implementation of its tasks current tasks, adherence to certain priorities of strategic development;

- systematization of the principles of health care in the digitalization of the economy, which in contrast to the existing is based on the relationship of basic principles of economic development, balanced strategic growth, sustainable development, and the principles of synergy, taking into account the specifics of its digitalization. This approach has deepened the conceptual provisions for the strategic development of health care in the context of digitalization of the economy;

- theoretical and methodological approaches to substantiate the levels of financial support in the field of health care, in particular the selection of the following types: unsatisfactory, satisfactory, sufficient, optimal. In contrast to existing approaches, this makes it possible to assess the ability of the health sector to implement the strategic development measures declared by the state, as well as to take measures to increase its financial capacity.

Keywords: finance, financing, financial support, financial potential, health care, financial instruments, strategic development, digital economy, health insurance.